

**РЕСТАВРАЦІЯ ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ПІЯРСЬКОГО
КОСТЕЛУ СВЯТОГО ІОАННА ЄВАНГЕЛІСТА В СМТ. ЛЮБЕШІВ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ІКОНОГРАФІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ
1916 ТА 1969 РОКІВ**

**RESTORATION OF THE APPEARANCE OF THE PRIVATE CHURCH
OF SAINT JOHN THE GOSPEL IN THE TOWN OF LYUBESHIV,
VOLYN REGION ACCORDING TO ICONOGRAPHIC**

**Парфентьєва І.О., к.т.н., доцент, Мартинюк Ю.М., студент
(Луцький національний технічний університет)**

**Parfentieva I.O., Ph.D., Associate Professor, Martyniuk Y.M., student
(Lutsk National Technical University)**

Статтю присвячено підходу у відновленні зовнішнього вигляду об'єкта, який зруйнований вже більше, як 50 років тому та відображений лише в іконографічних джерелах. Автори світлин систематизують дані щодо візуального-художнього наповнення історичного простору, архітектурної витонченості будівлі костелу піарів святого Іоанна Євангеліста у селищі міського типу Любешів. Літографічні джерела надають умовний художньо інтерпретований вигляд простору зі збереженими візуальними домінантами. Уточнення та співставлення з послідовними плануваннями виявило значну розбіжність між іконографічними джерелами.

За внутрішнім оздобленням святиня могла конкурувати з європейськими храмами. Відкриття її відбулося 1786 року. У 1960-х роках радянська влада вирішила знищити унікальний костел.

The article is devoted to the approach to restoring the appearance of the object, which was destroyed more than 50 years ago, and is depicted only in iconographic sources. The authors of the photographs systematize the assessment of the visual and artistic content of the historical space, the architectural sophistication of the building of the Church of the Feasts of St. John the Evangelist in the urban-type settlement of Lyubeshiv. Lithographic sources provide a conditionally artistically interpreted view of the space with preserved visual dominants. Clarifications and comparisons with research plans revealed significant discrepancies between iconographic sources. The interior of the shrine could compete with European temples. It was opened in 1786.

In the 1960s, the Soviet authorities decided to destroy the unique church.

The purpose of this article is to outline the method of working with available lithographic and descriptive sources to model the architectural space of the church of PR in the period from 1916 to 1969. The modeling of the temple by the surrounding city provides information on the scale of the object, the degree of its spatial change and destruction, the location of the object in the space of the modern city of Lyubeshiv.

The Church of St. John the Evangelist is completely destroyed, and its territory is limited by the development of a modern village, it is almost impossible to see the remains of the foundations of the historic building. The recreation area absorbed the remains of the foundation of the temple, where it was once located, under its earth mounds and tree roots. The planning drawings of the site preserve the only building of the previous historical period – the Monastery of Public Relations, which is currently a marker for the localization of historical planning.

Conclusion. Restoring the appearance of the ruined Church of St. John the Evangelist within available and published sources is an attempt to capture the same artistic nuance of the nineteenth century. This visual-spatial reconstruction is based only on iconographic and fragments of descriptive sources, which are also limited resources to restore the holistic appearance of the environment. There is currently no evidence of the decoration of the balcony for the body, stairways, Perhaps in the future the study will be supplemented.

Ключові слова: костел, храм, піарів, Любешів, пам'ятка архітектури.

Keywords: church, temple, feasts, Lyubeshiv, architectural sophistication.

Вступ. Дослідження історичних міст та селищ Північного заходу Волині – необхідна ціль для відновлення цілісності історичного розвитку регіону. Збереження культурного різномаяття та архітектурної спадщини різних епох та їх відображення у просторі сучасних міст – важливий крок у становленні культурної ідентичності. Можливість уточнення та моделювання історичних архітектурних об'єктів, їхня локалізація та деталізація поглиблюють семантичні значення та уявлення міського простору. Для початку роботи над проектним моделюванням споруди, відходячи від описового методу до проектного моделювання, інтеграції споруди у візуальний простір сучасного міста, потрібна велика матеріальна база. Збережено та накопичено достатньо кількість проектних матеріалів, джерел та архітектурно-обмірних креслень, щоб почати процес моделювання споруди.

Метою статті є продемонструвати метод роботи з наявними літографічними, описовими джерелами задля моделювання архітектурного простору костелу піарів у період з 1916 по 1969 років. Моделювання храму оточуючим містом надає інформацію щодо масштабу об'єкту, ступінь її просторової зміни та руйнації, місцезнаходження об'єкта у просторі сучасного міста Любешів.

Спроба моделювання костелу у Любешові за літографічними та описовими джерелами XIX-XX століття. На загальний огляд представлено спробу моделювання простору на території колишнього монастиря піарів у селищі Любешові. Зображення проекту автора Ю. Мартинюка було опубліковано Любешівською селищною радою [5] у монографії 2022 року (рис. 1). Автор спроби тривимірної моделі ставив на

меті відтворення конфігурації храму з прив'язкою до околиць сучасного селища Любешів, також були розроблені деякі фрагменти споруди.

Рис. 1. Тривимірна модель костелу

Костел Святого ІОАННА ЄВАНГЕЛІСТА є повністю знищеною спорудою, територія її обмежена забудовою сучасного селища, майже неможливо оглянути залишки фундаментів історичної будівлі. Зона відпочинку, де знаходився костел, поглинута під насипами землі та коріннями дерев, залишки фундаменту храму непомітні. На планувальних кресленнях ділянки збережена єдина споруда попереднього історичного періоду – Кляштор піарів, який наразі є маркером для локалізації історичних планувань.

Історія спорудження цегляного піярського костелу святого Іоанна Євангеліста в Любешеві повністю завершилась у 1762 році. Будівництво відбувалось щонайменше 17 років. Біля п'яти років потому розписували та оздоблювали його склепіння та внутрішні стіни. (рис.2). А врочисте відкриття храму відбулось аж 1786 року. Особисто контролював будівництво папа Римський. Саме для цього він тримав свого нунція (посла) в Любешеві майже двадцять років.

Новодольський костел (так його називали в давнину) за своїм оформленням не мав собі рівних в усій Речі Посполитій [1]. У храмі звучав малий оркестр, пізніше його змінив двадцятиголосий орган. Досвідчені музики казали, що він майже не поступався «наймилозвучнішому» в Речі Посполитій органу, що у Кракові (Польща).

Рис. 2. Інтер'єр костелу (фото 1920 р.),
автор фресок – Кароль Губель [3]

Костел був знищений у мирний час, хоч і пережив війни та розрухи. У 1968 році відбулася перша спроба знищення костелу, військовими саперами із Володимира-Волинського, після вибуху двох тон амоналу над храмом стояли клуби пилу та диму. Вибухова хвиля вирвала лише деякі шматки, у двометровій стіні навіть не виявилось отвору (рис.2). Та все ж храм постраждав, вибух завдав чималої шкоди: у навколишніх будівлях пошкодив вікна та дахи, на фабриці господарських виробів повилітали вікна, з'явилися тріщини в стінах. Але храм вистояв. Ніби сам Всевишній дарував людям час задуматися, захистити святиню. Та, на жаль, цього не трапилося.

Рис. 3. Чи не останнє фото перед руйнуванням

Черга другої спроби надійшла наступного року. Досі встановити не вдалося, хто завершив диявольський задум і зруйнував костел. Свідки запевняли, що прибули із Сарн спеціалісти-підривники, інші – що це шахтарі з Нововолинська. Андрій Грицюк, колишній заступник начальника Любешівського райвідділу внутрішніх справ УРСР це підтверджував. Він та інші працівники міліції, створювали по команді районного начальства живий коридор, щоб не допускати людей у небезпечну зону підривання. Достовірно відомо, що підривникам знадобилось два тижні, щоб пробити отвори по всьому периметру храму, діаметром десять сантиметрів, з допомогою відбійного молотка, компресора, ручного інструменту, щоб закласти в них вибухівку. І 17 липня 1969 року, у четвер, храм зруйнували, від нього залишилась купа каміння (рис.4).

Мешканці розповідали, що пролунав вибух, храм ніби підняло, утворилася велика кількість пилу й диму. Після чого святиня опустилася на своє місце руїнами, лише деякі кути будівлі встояли... Пізніше цеглу люди розібрали для будівництва будинків, а щебінь – для мощення вулиць та доріг [4].

Подальша робота над реставрацією зовнішнього вигляду костелу. Наявна велика кількість опублікованих іконографічних джерел періоду після 1916 року, коли у Любешів приїжджав польський фотограф. Завдяки йому було зафіксовано велику кількість елементів архітектури на світлинах [2]. За фрагментарними фото інтер'єру та екстер'єру, вже після часткової руйнації споруди, неможливо надати детальних інженерних рішень щодо вигляду та планування. У подальшому будуть використані матеріали храмів, які в той самий період також були перебудовані або

укріплені радянською владою. Важливим також є співставлення з існуючими зображеннями, для систематизації художніх засобів архітектури. Окремим завданням буде моделювання вигляду сакральних та скульптурних об'єктів.

Рис. 4. Момент руйнування

Висновок. Відновлення зовнішнього вигляду зруйнованого Костелу Святого Іоанна Євангеліста в межах доступних та опублікованих джерел є спробою показати та відтворити той самий художній, архітектурний задум XVIII століття, що у селищі Любешові. Дана візуально-просторова реконструкція посилається тільки на іконографічні та фрагменти описових джерел, які також є обмеженими ресурсами для відновлення цілісного вигляду костелу. Відсутні свідчення щодо оздоблення балкону для органу, сходових маршів. Можливо, в подальшому дослідження буде доповнене.

References

1. Dzherelo foto: <http://www.wbc.poznan.pl>. Tetiana Yatsechko-Blazhenko.
2. Petro Kravchuk, pochesnyi hromadianyn Liubesheva, kraieznavecs. <https://www.volynpost.com/news/119755-kostel-u-lyubeshovi-na-foto-1920-h-rokiv>
3. Internet resurs <https://lyubeshiv.rayon.in.ua/news/380173-pro-hudozhnika-iaakii-rozpisuvav-kostol-u-liubeshivi-pisala-polska-gazeta-hih-stolittia>
4. Internet resurs <https://lyubeshiv.rayon.in.ua/topics/385038-liubeshiv-taemnitzi-zruinovanogo-hramu>
5. Liubeshivska selyshchna rada <https://lubeshivska-gromada.gov.ua/>

Список використаної літератури

1. Джерело фото: <http://www.wbc.poznan.pl>. Тетяна Яцечко-Блаженко.
2. Петро Кравчук, почесний громадянин Любешева, краєзнавець <https://www.volynpost.com/news/119755-kostel-u-lyubeshovi-na-foto-1920-h-rokiv>
3. Інтернет ресурс <https://lyubeshiv.rayon.in.ua/news/380173-pro-hudozhnika-iaakii-rozpisuvav-kostol-u-liubeshivi-pisala-polska-gazeta-hih-stolittia>
4. Інтернет ресурс <https://lyubeshiv.rayon.in.ua/topics/385038-liubeshiv-taemnitzi-zruinovanogo-hramu>
5. Любешівська селищна рада <https://lubeshivska-gromada.gov.ua/>